

MAHALLIY BUDJETLARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Turopova Nigora Xolmurod qizi

Termiz davlat universiteti, iqtisodiyot kafedrasida o'qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Annotatsiya

Ushbu maqolada mahalliy budjetlarning samaradorligini oshirishning zamonaviy usullari tahlil qilinadi. Mahalliy budjetni shakllantirish va boshqarishda raqamli texnologiyalar, islohotlar, va zamonaviy moliyaviy boshqaruv usullarining roli ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy yondashuvlar orqali mahalliy budjet samaradorligini oshirish mumkinligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar. Mahalliy budjet, samaradorlik, raqamli texnologiyalar, moliyaviy boshqaruv, fiskal islohotlar, soliq siyosati.

Abstract

This article analyzes modern methods for improving the efficiency of local budgets. The role of digital technologies, reforms, and modern financial management methods in the formation and management of local budgets is considered. The results of the study show that it is possible to improve the efficiency of local budgets through modern approaches.

Keywords. Local budget, efficiency, digital technologies, financial management, fiscal reforms, tax policy.

KIRISH

Bugungi kunda mahalliy budjetlarning samaradorligini oshirish, ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Jahon tajribasida raqamli texnologiyalar va innovatsion usullarni qo'llash orqali mahalliy budjetlarni boshqarish sezilarli darajada samarali natijalar bermoqda. O'zbekiston sharoitida ham mahalliy budjetni shakllantirishda zamonaviy usullarni qo'llash iqtisodiy samaradorlikni oshirish va budjet daromadlarini ko'paytirishning muhim omili bo'lib qolmoqda. Ushbu maqolada mahalliy budjetning samaradorligini oshirish uchun qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar, texnologiyalar va usullar o'rganiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mahalliy budjetlarning samaradorligini oshirish bo'yicha ko'plab xalqaro tajribalar va ilmiy manbalar mavjud. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF, 2020) tomonidan taqdim etilgan hisobotlarda raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan

moliyaviy boshqaruv tizimlarining mahalliy budjet samaradorligini oshirishdagi o'rni keng yoritilgan.

Shu bilan birga, Polsha misolida olib borilgan tadqiqotlar (Nowak, 2019) mahalliy budjetlar samaradorligini oshirishda moliyaviy islohotlar va zamonaviy boshqaruv tizimlarini joriy qilish zarurligini ta'kidlaydi. O'zbekiston tajribasida esa Karimov (2022) mahalliy budjetlarni avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari orqali samaradorligini oshirish bo'yicha tadqiqot o'tkazgan va uning natijalarida texnologiyalarni joriy etishning yuqori natijalar keltirishini ko'rsatgan.

Ushbu tadqiqotda tahliliy va qiyosiy metodlardan foydalanilgan. Mahalliy budjetlarni boshqarish bo'yicha mavjud bo'lgan zamonaviy texnologiyalar va moliyaviy boshqaruv tizimlari o'rganilib, ularning samaradorlikka ta'siri baholandi. Shuningdek, bir qator rivojlangan mamlakatlarning tajribasi qiyosiy tahlil qilinib, ularning natijalari O'zbekiston mahalliy budjetlari bilan solishtirildi. Tadqiqot doirasida raqamli texnologiyalarning joriy qilinishi orqali daromadlarni oshirish va samaradorlikni kuchaytirish masalalari o'rganildi.

NATIJARLAR

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni mahalliy budjetlarni boshqarishga joriy qilish ularning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, davlat byudjetiga onlayn nazorat tizimlarini joriy etish orqali daromadlar to'g'ri hisob-kitob qilinmoqda va soliq tushumlarining to'g'riligini nazorat qilish imkoniyati oshmoqda. Xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatadiki, avtomatlashtirilgan moliyaviy tizimlarni joriy etish orqali mahalliy budjetlarda noaniqlik va samarasizliklar kamaymoqda.

Mahalliy daromadlarni oshirishda soliq tizimini raqamlashtirish, soliq stavkalarini differensiallash va soliqlarni onlayn yig'ish usullarining qo'llanishi sezilarli ijobiy natijalar ko'rsatdi. Shuningdek, moliyaviy boshqaruv tizimlarida zamonaviy yondashuvlarni qo'llash mahalliy daromad manbalarini kengaytirish imkonini beradi.

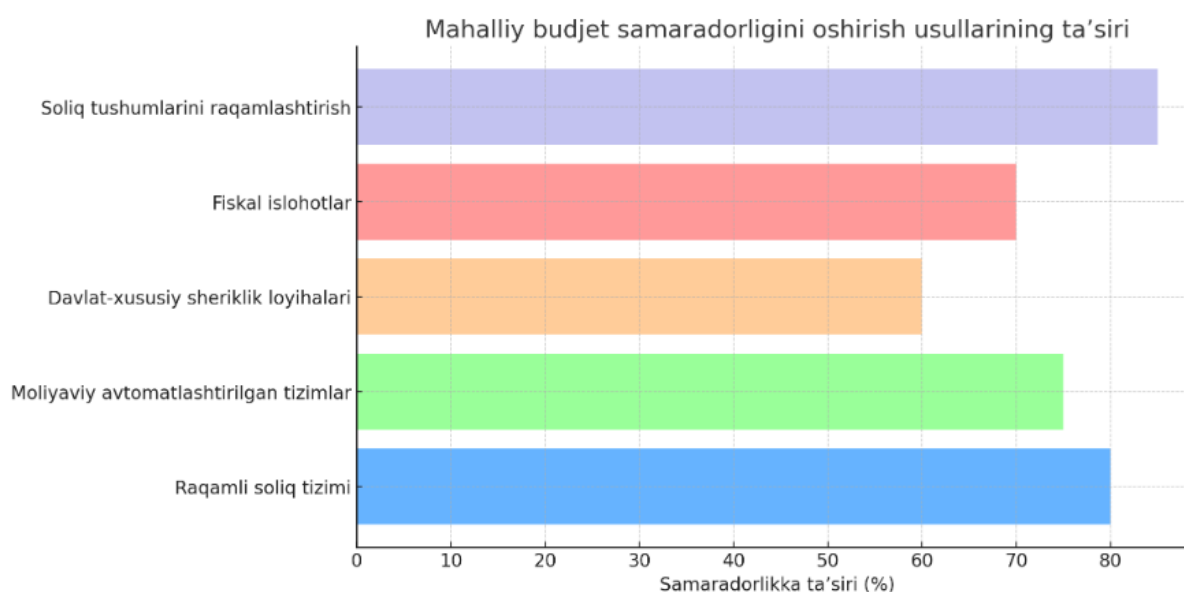
1-jadval. Mahalliy budjetlarning samaradorligini oshirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar va ularning samaradorlikka ta'siri jadvali

Usul	Samaradorlikka ta'siri	Misollar
Raqamli soliq tizimi	Soliq yig'implari jarayonini avtomatlashtirish orqali daromadlar oshadi	Elektron soliq deklaratsiyasi, onlayn soliq to'lovlari

Usul	Samaradorlikka ta'siri	Misollar
Moliyaviy avtomatlashtirilgan tizimlar	Budjet xarajatlarini nazorat qilish samaradorligini oshiradi	Moliyaviy boshqaruv tizimlari, xarajat monitoringi
Davlat-xususiy sheriklik loyihalari	Xususiy sektor ishtiroki orqali moliyaviy yukni kamaytiradi	Sheriklik asosida infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish
Fiskal islohotlar	Soliq stavkalarini optimallashtirish orqali daromadlar ko'payadi	Soliq kodeksini qayta ko'rib chiqish, stavkalarni moslash
Soliq tushumlarini raqamlashtirish	Soliq yig'imlarining to'g'riligi va samaradorligini oshiradi	Soliq to'lovlarini raqamli platformalarda boshqarish

1-rasm. Mahalliy budjet samaradorligini oshirishda zamonaviy usullarning samaradorlikka ta'siri foizlarda ko'rsatilgan grafik.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalari mahalliy budjetlarning samaradorligini oshirish uchun zamonaviy usullar va raqamli texnologiyalarni joriy qilish zarurligini ko'rsatdi. Mahalliy budjetlarni boshqarishda moliyaviy avtomatlashtirilgan tizimlarni keng joriy etish, soliq yig'imlarini onlayn tizimlar orqali amalga oshirish va budjet xarajatlarini

raqamli tahlil qilish natijalarini yuqori samaraga olib keladi. Shu bilan birga, moliyaviy islohotlar orqali mahalliy budjet daromadlarini barqarorlashtirishga erishish mumkinligi aniqlangan. Zamonaviy texnologiyalar va moliyaviy boshqaruv usullari O‘zbekiston sharoitida ham mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. IMF (2020). Digital Transformation and Local Budget Efficiency. International Monetary Fund.
2. Nowak, P. (2019). Modern Methods of Local Budget Management: Case Study of Poland. Warsaw University Press.
3. Karimov, N. (2022). O‘zbekistonda mahalliy budjetlarning samaradorligini oshirish: raqamli texnologiyalar va boshqaruv usullari. Toshkent: Ilmiy tadqiqotlar nashriyoti.
4. Musayev, G. (2021). Mahalliy budjetlarni boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning o‘rni. Samarqand: Iqtisodiyot nashriyoti.
5. World Bank (2020). Fiscal Reforms and Efficiency in Local Budget Management. World Bank Publications.

